

על הפרק

ענף החלב לקראת שנת 1963/4

המו"מ בין מוסדות הממשלה ומוסדות הענף המוסמכים על היקף הייצור, מערך המחירים והסובסידיה בשנה החדשה נכנס למבוי סתום לאחר דיונים בדרגים שונים ואף לבמות פומביות ולעתונות היומית הגיע. בינתיים הננו מתקרבים לסוף החודש הראשון של השנה החדשה. ההספקה לשווקים סדירה, מחירי החלב ותוצרת החלב לצרכן קבועים והכל מתנהל לכאורה למישרין. רק "פרט אחד קטן" איננו מובטח: התמורה המגיעה ליצרן.

את שנת 1962/3 גמרנו בגרעון. מחיר המטרה השנתי הממוצע לליטר חלב לשנה זו נקבע ל-33.6 אג' ואילו התשלום למעשה יסתכם לפי סיכום ארצי של 32.4 אג'. לפי היקף השיווק השנתי יתבטא גרעון זה של 1.2 אג' לכל ליטר חלב משווק בסכום עגול של 3.1 מיליון לירות. השנה הזו היתה הראשונה אחרי פיחות המטבע ולגרעון לעומת מחיר המטרה שנקבע לפני הפיחות. יש עוד לצרף את ההתיקרויות שחלו במרוצת השנה הזו אותן הוטל על המשק לספוג. פרט להתיקרות שחלה במחיר המזון המרוכז.

קיימות שתי דרכים לקביעת התמורה המגיעה למשק. האחת של חישוב הוצאות הייצור על כל מרכיביו והשנייה של איתור ההתיקרויות החדות בסעיפי התשומה משנה לשנה וצירופן למחיר התקופה המסתיימת. ועדות רבות ישבו כבר על הכנת תחשיב לקביעת הוצאות הייצור במשק ויותר משהן הצליחו להגיע לסיכומים מוסכמים, הן העלו חילוקי דעות ביחס לגישה לדברים ובעיקר הן גילו חוסר נתונים מפורטים ומהימנים, עליהם ניתן כלל לבסס תחשיב. האמת היא, כי אין זו עבודה לוועדה ממונה לצורך מציאת פתרון לבעיה אקטואלית, כי אם זו היא עבודה למכון לחקר אשר עובד באופן שיטתי ומתמיד ומתבסס על איסוף נתונים שוטף

מרשת יישובים מייצגים לפי שיטת רישום אחידה. יש להניח כי עם ייסוד המכון לחקר הריור חיות של המשק החקלאי, המשותף למשרד החקלאות ולארגוני החקלאים נזכה כעבור שנים אחדות לידיעה ולניתוח המיוחדים של "סל התשומה" והתנועות החלות בו.

עד אז עלינו ללכת בדרך השנייה. היא אמנם פחות יסודית ומקיפה, אבל היא היחידה העונה, בתנאים הנתונים, על הצורך האקטואלי. זה שנים אחדות, שהיא משמשת בסיס למשא ומתן בין הממשלה ומועצת החלב בקביעת מערך המחירים והסובסידיות ועם אי-שביעות הרצון, המשותפת בוודאי במידה רבה לשני הצדדים, הרי צריך להודות שהיא עזרה להתגבר על הקשיים העירקיים ואיפשרה את המשך התקין של הייצור והשיווק.

השנה נוקטת הממשלה עמדה נוקשה ויש כל דיסימנים שהיא תביא את המו"מ לידי משבר אשר יגרום לזעזוע קשה במשק וכתוצאה ממנו לשיבוש ההספקה התקינה של החלב ותוצרת החלב. הננו רחוקים מלהקל בהערכת הקשיים בהם נתונה הממשלה בפרק זה של המערכה הכלכלית הכללית, אולם עליה להבין, כי המוצא מהם איננו יכול להיות על חשבון הכנסתם הדחוקה של היצרנים. כשם שלא יעלה על הדעת אפילו להציע הקטנת שכרם של עובדים שכירים, כן אין להעלות על הדעת את הקטנת הכנסתו של העובד העצמי במשק החקלאי, שהיא שכרו היחיד לכל עמלו.

לא יעזרו שום תמרימים. ההתיקרות בשנת הפיחות הראשונה היתה ניכרת ועל הממשלה להכיר כי אין להטילה על המשק בלבד ויש הצדקה מלאה לשתף בה את קהל הצרכנים. לא ייתכן מצד אחד לאשר תוספת יוקר לשכירים ומצד שני למנוע שמירת רמת הכנסתם של החקלאים. מדיניות כזו לא תעמוד בפני שום

ומציעים כמות זו של חלב לכל העגלים המיוצרים לפיטום. מתוך הנחה מוטעית לדעתנו, שכמות חלב זו תוסיף כשבעים קילו משקל חי, לא רק בתקופת ההגמאה המוגברת בחלב מלא, כי אם לכל אורך תקופת הגידול, שהיא כרגיל נמשכת שנה עד חמישה עשר חדשים. בדרך זו יקבל המשק כעשרים אגורות עבור ליטר חלב שישקיע בראשית תקופת הגידול.

בכמה מהפגישות האזוריות עמדנו על האב-סוד שבהצעה זו, אולם, לדאבונו מסתבר שהמדריכים אינם מסתפקים בניסויים הנעשים בבית דגן, כי אם ממשיכים להציע שיטה זו, כדרך לספיגת עודפים קבועה ואף כשיטה להגברת הייצור.

הכרח הוא להתריע על שיטה זו כשיטה בזבזנית שאין כדוגמתה בעולם כולו, וזה משני טעמים: (א) ההנחה שייצור מוגבר זה בגיל צעיר, ימשך ויגיע לכדי תוספת של 70 ק"ג על המתקבל בהזנה רגילה בגיל שנה ומעלה, אין לה כל סמוכין לא במציאות שלנו ולא בספרות המקצועית. (ב) אפילו יתברר שיש יתרון-מה בשיטה זו לגבי המשקל הסופי, הרי ברור שהמחיר של עשרים אגורות לליטר חלב, הוא מחיר של הפסד עצום גם למשק היעיל ביותר.

אם אמנם אין לפסול הגמאה מוגברת או החלפת אבקת חלב מהייבוא בעונות קצרות של עודפי חלב, הרי ברור לגמרי שיש לפסול בהחלט את השיטה הזבזבזנית הזו כדרך קבועה לספיגת עודפים מעל למכסת השיווק השנתית.

אפילו כבוקרים המעוניינים בהרחבת הייצור והשיווק כדי מקסימום כוח הקליטה של הארץ, חייבים אנו לשאול את עצמנו אם אמנם דרך זו יש בה איזה הגיון משקי-מקצועי. אנו נייצר חלב, שיצירתו קשורה בהפסד ידוע של חומרי מזון, אח"כ נגמיאנו לבני-הבקר המיועדים לספק בשר, שאת הספקתו המלאה אנו תובעים לעצמנו בצדק וביושר, כמתישבים וחקלאים אשר מוכרחים למצוא את פרנסתם בתנאים הקשים והיקרים בלאו הכי. טוב יעשו האחראים לעבודת המדריכים שייכנסו מיד לעובי הקורה, למען מניעת בזבז חלב וכסף של המשק ושל המדינה.

ביקורת, ואולי חשוב מזה — החקלאים לא יוכלו לעמוד בה.

לפי חישובים שנערכו באחרונה ביחידת חקר כלכלי של אחד המשרדים הממשלתיים התברר שאחרי שינוי הרכב "סל המזון" המשמש לחישובי אינדקס יוקר המחיה, אין לסובסידיה לחלב אותו ערך מווסת את השינויים באינדקס כפי שהיה לה ב"סל" הישן. למעשה חוסכת היום כל לירה המוצאת ע"י האוצר להוזלת מחירי החלב רק לירה אחת בהוצאות המשק הלאומי. במלים אחרות, לו ביטלו היום את כל הסובסידיה לחלב, שהיא הסתכמה בקרוב ל-25 מיליון לירות בשנה שעברה והיו גובים את כל הסכום הזה מן הצרכן ע"י מחירי חלב ותוצרת מוגדלים, היה זה מעלה את האינדקס ב-0.9 נקודות שפירושו הגדלת ההוצאות במשק המדינה באותם 25 מיליון לירות. הנימוק "האינדקסי" ירד איפוא או הצטמצם לפחות למידה בלתי חשובה ועובדה זו צריכה להקל על מעצבי מדיניות המחירים והסובסידיות את המעבר ליחס אחר בין ההכנסה מן השוק לבין חלקה של הסובסידיה בתמורה של המשק. אנו חוזרים ותובעים את זירוז וסיום המו"מ ובשלב זה את הטלת ההתיקרות של השנה האחרונה על המחירים לצרכן.

בזבוז שאין לו הצדקה

עם הגבלת שיווק החלב לרגל התכנון החדש לשנת תשכ"ג נמצאו מספר משקים במצב קשה, בגלל ההחלטה, שאמנם תוקנה לפני זמן קצר, לשלם עבור כל ליטר חלב שמעל למכסתם, שתיים עשרה אגורות בלבד.

לאור החלטה זו חיפשנו דרכים שונות להגברת הקליטה הפנימית של עודפי החלב, כגון, הגברת השימוש בו לצרכי האוכלוסייה, החלפת החלב הרזה להגמאת העגלות והעגלים בחלב מלא ועוד. בין היתר הוצע גם כן נסיון לגדל עגלים עד מאה יום בלבד, על חלב מלא בכמות של 1000—1200 ליטר, מתוך הנחה שיימצא שוק מוגבל לסוג בשר משובח זה עבור אניני הטעם. ברור היה לכל המציעים שדבר זה יש לעשות תו בזהירות ובמספר עגלים מצומצם בלבד. בינתיים נתפסו אחדים מהמדריכים להפרזה